

Haapaveden kaupunki

Arviointikertomus 2023

SISÄLLYSLUETTELO

1.	PUHEENJOHTAJAN KATSAUS	3
2.	TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA	4
3.	EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	7
4.	TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI.....	10
	4.1 Strategiset tavoitteet.....	10
	4.2 Toiminnalliset tavoitteet	11
	4.3 Taloudelliset tavoitteet.....	13
	4.4 Investoinnit.....	14
5.	HENKILÖSTÖ	14
6.	KUNTAKONSERNIN TOTEUMA.....	15
7.	TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI.....	16
8.	YHTEENVETO.....	16

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Muutosten tahti jatkui vahvana myös vuonna 2023. Tällä kertaa oli myös selkeitä toiminnallisia muutoksia sosiaali- ja terveystalouden siirtyessä hyvinvointialueiden järjestettäväksi vuoden 2023 alussa. Myös ruoka- ja puhdistuspalveluiden organisointi uudistui toimintojen yhtiöityessä ylikunnallisesti. Maatalouslomituksen järjestäminen muuttui vuoden 2023 alusta. Näillä oli iso henkilöstörakenteellinen muutos Haapaveden kaupunkiin.

Yleismaailmallinen poliittinen tilanne kiihdytti inflaatiota ja aikaansai etenkin energiakustannusten kasvua vuonna 2022. Kasvu onneksi hidastui vuonna 2023. Korkokustannukset nousivat jo vuoden 2022 viimeisellä vuosineljänneksellä ja lisäsi vieraan pääoman rahoituskustannuksia myös vuonna 2023.

Vuoden 2023 alussa hyväksyttiin kaupungin kiinteistöstrategia. Toivon mukaan se on hyödyllinen työkalu kiinteistöjen ja kiinteistökustannusten hallinnassa.

Työllisyyden kehitykseen heikentyi loppuvuodesta. Työllisyyden hoitoon on syytä kiinnittää huomioita tulevaisuudessa työttömyyden hoidon kustannusten siirtyessä enemmän kuntien vastattavaksi.

Kaupungin verotulo- ja tulokehitykseen muutoinkin voi olla tyytyväinen. Konsernitilinpäätöskin kääntyi ylijäämäiseksi. Taloushallintaan tulee silti kiinnittää suurta huomiota, koska tulevaisuudessa on edelleen epävarmuustekijöitä tällaisilla maaseutupaikkakunnilla.

Lautakunta piti edellisvuoden tapaan kuusi kokousta. Lisäksi kokousten välillä pidettiin säännöllistä yhteydenpitoa päätösten seuraamisessa ja kokousten suunnittelussa.

*Janne Mäkinen
tarkastuslautakunnan puheenjohtaja*

2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä.

Kaupunginvaltuusto valitsi 16.8.2021 vuosien 2021 – 2024 tarkastuslautakunnan jäseniksi ja varajäseniksi:

Vuonna 2023 kokoonpanossa ei tapahtunut muutoksia.

jäsen	varajäsen
Janne Mäkinen, pj	Helena Pitkälä
Leila Särkipaju, vpj.	Mervi Niemelä
Juha Karvonen, jäsen	Antti Pekkala
Tellervo Sirviö, jäsen	Tauno Hietasarka
Jarmo Viinala, jäsen	Paavo Törmälehto

Tarkastuslautakunta järjestäytyi 1.10.2021, ja se kokoontui vuonna 2023 kuusi kertaa, kolme keväällä ja samoin kolme kertaa syksyllä.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt asiat puheenjohtajan selostuksen pohjalta ilman viranhaltijaesittelyä.

Haapaveden kaupunki

Arviointikertomus 2023

Tarkastuslautakunta tarkisti kokouksessaan 9.10.2023 lautakunnan jäsenten seurantavastuista hallintokunnittain ja ne ovat olleet seuraavat:

kaupunginhallitus	kaikki jäsenet
ympäristöterveyslautakunta:	Leila Särkipaju
kasvatus- ja koulutuslautakunta:	Jarmo Viinala ja Tellervo Sirviö
hyvinvointilautakunta:	Leila Särkipaju ja Janne Mäkinen
Jokihelmen opiston johtokunta:	Tellervo Sirviö
tekninen lautakunta:	Janne Mäkinen ja Juha Karvonen
rakennus- ja ympäristölautakunta:	Leila Särkipaju

Esteellisyydet

Kukin lautakunnan jäsen ja varajäsen on arvioinut esteellisyyttään hallintolain 27 § - 29 §:n esteellisyyssäännösten mukaan, eikä hän ole osallistunut niiden toimielinten arviointiin, joiden jäsen tai varajäsen hän tai häneen hallintolaissa tarkoitettu läheinen on ollut valittuna.

Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet:

Janne Mäkinen	kasvatus- ja koulutuslautakunta
Leila Särkipaju	tekninen lautakunta, Haapaveden Energia ja Vesi Oy, Haapaveden Teollisuuskiinteistöt Oy
Juha Karvonen	kasvatus- ja koulutuslautakunta, hyvinvointilautakunta
Tellervo Sirviö	ei esteellisyyksiä
Jarmo Viinala	ei esteellisyyksiä

Lautakunnan sihteeri

Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut Haapaveden kaupungin tietohallintosihteeri Tarja Pirkkalainen 31.10.2023 saakka ja vs. tietohallintosihteeri Johanna Taskila 14.12.2023 alkaen.

Ihmeen hyvä

Haapaveden kaupunki, PL 40, 86600 Haapavesi. Kaupungintalo, Tähtelänkuja 1, 86600 Haapavesi. Puhelin 044 7591 300, neuvonta@haapavesi.fi, www.haapavesi.fi

Tilintarkastaja

Tilintarkastuspalveluiden hankinta kaudelle 2021 – 2024 kilpailutettiin keväällä 2021. Kaupunginvaltuusto valitsi 24.5.2021 tilintarkastuspalveluiden tuottajaksi KPMG Oy Ab:n.

Vastuullisena tilintarkastajana vuonna 2023 on toiminut JHT, KHT Heidi Hyry ja varatilintarkastajana JHT, KHT Tapio Raappana.

Tarkastuslautakunta on huolehtinut myös kaupungin tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Lautakunta on seurannut tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja on tehnyt tarvittaessa esityksiä ulkoisen ja sisäisen valvonnan sekä arvioinnin yhteensovittamisesta ja tilintarkastuksen kehittämistä. Tilintarkastaja on raportoinut tarkastushavainnoistaan tarkastuslautakunnalle.

Sidonnaisuuksien valvonta

Sidonnaisuuksien ilmoittamisesta säädetään kuntalaissa 410/2015. Kaupunginhallituksen sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäsenten ja varajäsenten, valtuuston ja lautakunnan puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien, kaupunginjohtajan, sekä kaupunginhallituksen ja lautakuntien esittelijöiden on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa. Ilmoitus tulee tehdä kaikkien ilmoitusvelvollisten, vaikka ei olisi mitään erikseen ilmoitettavaa.

Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu valvoa sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Lautakunta käsitteli sidonnaisuusilmoitusten raportointia useita kertoja vuoden 2023 aikana. Edellisen kerran valtuustolle saatettiin tieto sidonnaisuusilmoitusten valvonnasta 13.6.2023. Tämän jälkeen uusia ilmoituksia tai aikaisempien ilmoitusten päivityksiä on käsitelty tarkastuslautakunnassa 18.8.2023 ja 19.12.2023 sekä 13.5.2024.

Sidonnaisuusilmoitukset on pääosin tehty asianmukaisesti ja määräajassa. Kaikilta ilmoitusvelvollisilta ei ole saatu sidonnaisuusilmoitusta lainkaan useista muistutuksista huolimatta. Lautakunta korostaa, että sidonnaisuusilmoituksen tekeminen on säädetty velvollisuudeksi määrättyjen luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden. Lautakunta lausuu, että kunkin luottamushenkilön ja viranhaltijan tulee tehdä tämä oma-aloitteisesti ja määräajassa. Jotta ilmoitukset tulevat kaikkien ilmoitusvelvollisten tehdyksi, tarkastuslautakunta ehdottaa, että kunkin

Haapaveden kaupunki
Arviointikertomus 2023

valtuustoryhmän tulee koordinoida jäseniään sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi.

Ihmeen hyvä

Haapaveden kaupunki, PL 40, 86600 Haapavesi. Kaupungintalo, Tähtelänkuja 1, 86600 Haapavesi. Puhelin 044 7591 300, neuvonta@haapavesi.fi, www.haapavesi.fi

3. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tarkastuslautakunnan hyväksymä arviointikertomus vuodelta 2022 annettiin tiedoksi kaupunginvaltuustolle 13.6.2023 ja saatettiin kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten.

Kaupunginhallitus on käsitellyt ja antanut vastineen kokouksessaan 25.9.2023. Kaupunginhallituksen vastine on annettu tiedoksi kaupunginvaltuustolle 17.10.2023 ja tarkastuslautakunnalle 9.10.2023.

- 1. Huomioitavaa on, että talouden tasapainoisen tuloksen kertymiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota tulevina vuosina joko tuloja lisäävästi tai menoja vähentämällä tai näiden molempien yhteisvaikutusta. Tästä tarkastuslautakunta lausui jo edellisessä arviointikertomuksessaan. Kaupungin strategisissa tavoitteissa on pitää talous sellaisessa kunnossa, että kaupungin itsemääräämisoikeus säilytetään. Millä tavalla talouden tasapainoisuutta on seurattu ja onko seurantaa riittävästi resursoitu?**

Suuret muutokset niin toimintaan kuin talouteenkin ovat kohdistuneet vuoden 2023 alusta alkaen, kun Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde on aloittanut toimintansa ja samassa yhteydessä kaupungin ruoka- ja puhdistuspalvelut yhtiöitettiin. Myös Haapaveden lomituspalveluiden paikallisyksikkö siirtyi Toholammille 1.1.2023. Uuden organisaation myötä perusturvapalveluiden ja pelastustoimen talousvaikutukset sekä kustannusten toteutumiseen liittyvä epävarmuus on lähtenyt pois. Tämä on lisännyt talouden parempaa ennustettavuutta. Uuden organisaation myötä budjetin koko ja myös henkilöstön määrä on puolittunut.

Konsernitalouden näkymä kertoo kaikkien tytäryhtiöiden ja kaupungin talouden tilannekuvan ja tätä näkökulmaa tulee entisestään korostaa. Konsernitaloutta seurataan ja toimintaa tarkastellaan konserniohjausryhmän kokoontuessa kvartaaleittain. Konsernirakennetta on yksinkertaistettu vuoden 2022 aikana, kun Haapaveden Energia Oy:n ja Haapaveden Vesi Oy:n sulautuminen toteutettiin ja Kotihaka Oy purettiin. Vuonna 2023 Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin osuus konsernista on myös poistunut.

Kun tarkastellaan Haapaveden kaupungin tilikausien tuloksia vuodesta 2018 eteenpäin, voidaan todeta, että ainoastaan vuosi 2020 oli taloudellisesti erinomainen, osittain koronakorvausten vuoksi. Tilikaudella 2022 kaupungin tilikauden tulos oli -0,65 miljoonaa euroa alijäämäinen ja taseen kertynyt ylijäämä putosi +2,5 miljoonaan euroon. Konsernin osalta tulos oli myös alijäämäinen, -1,2 miljoonaa euroa, ja taseen puskurit kääntyivät negatiiviseksi ollen -0,43 miljoonaa euroa. Talousarvion 2023 mukaan kaupungin ylijäämää kertyisi noin 1,4 miljoonaa euroa tilikauden ajalta viime vuoden "verohäntien" puskuroidessa

verotulojen tilityksiä. Mutta taas toisaalta palkkoja korotetaan yleiskorotuksilla, että paikallisilla järjestelyillä nostaan henkilöstökuluja. Kuluraamit on mitoitettu tiukaksi, joten menokurin onnistuminen on keskeistä, jotta vuosikate riittää poistoihin ja tilikauden tulos saadaan käännettyä ylijäämäiseksi.

Konsernituloksen suhteen tilanne on haastavampi, koska taseen alijäämää on jo kertynyt 0,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 osalta sairaanhoitopiirin tulosvaikutus ei enää heijastu konsernitulokseen ja muun muassa taseen lainakannan muutoksiin. Toiminnan kannalta merkittävimmät kaupungin täysin omistamat tytäryhtiöt ovat Haapaveden Energia ja Vesi Oy, Haapaveden Teollisuuskiinteistöt Oy sekä Koy Haapa-Asunnot. Energia ja Vesi Oy tekee positiivista tulosta, Teollisuuskiinteistöjen tulos painuu isojen poistojen myötä negatiiviseksi ja Haapa-asuntojen tulos myös poistojen jälkeen arvioidaan menevän alijäämäiseksi. Vuoden 2022 tilinpäätöksen yhteydessä annettu tilintarkastuskertomus ohjeistaa Koy Haapa-asuntoja tekemään oman taseen käyvän arvon määrittämisen omiin kiinteistöihin ja rakennuksiin, joissa voi riskinä olla isotkin alaskirjaukset. Tämä tarkoittaa, että konsernin tulos tulisi olemaan alijäämäinen. Näin ollen on erityisen tärkeää, että tulevaa talousarviota 2024 suunniteltaessa sekä suunnitelmavuosia 2025-2026 arvioidessa tehdään laskelmat realistiseen talouden näkymään pohjautuen, jotta pystytään reagoimaan ajoissa asianmukaisesti ja mittasuhteeltaan oikeisiin talouden tasapainottamisen toimenpiteisiin.

Kaupungin raportointia toteutetaan ja seurataan ajantasaisesti kvartaaleittain. Näissä talousraporteissa käydään läpi tulosaluetasolla kaikkien lautakuntien alaista toimintaa ja taloustoteumaa, sekä myös konsernin tytäryhtiöiden talousnäkyviä. Tilinpäätöksessä kuvataan laaja-alaisemmin talouden kokonaistilannetta ja talousarvio kertoo talouden näkymistä seuraaville vuosille. Resursointi tämän osalta on ollut riittävää.

2. Millä tavalla henkilöstön saatavuutta on edistetty ja pyritty näin vähentämään henkilöstön saatavuusongelmaa?

Henkilöstön saatavuusongelma koskee jokaista toimialaa, korostuen tällä hetkellä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Henkilöstön saatavuusongelmaa on parannettu esimerkiksi palkkaratkaisuilla sekä hyvin joustavilla neuvotteluratkaisuilla liittyen esim. työaikoihin, viikoittaisen työajan pituuteen (osa-aikaisuus) tai etätyöratkaisuihin. Palkkaratkaisuissa käytössä on henkilöstöjaoston päätöksellä erillinen rekrytointilisä, joka voidaan toimialajohtajan päätöksellä ottaa käyttöön rekrytoinnin helpottamiseksi. Vuoden 2023 järjestelyvaraerä -neuvotteluissa kohdennus tehtiin neuvotteluihin perustuen laajasti eri toimialoille, jolla pyrittiin parantamaan palkkatasoa ja lisäämään kaupungin tarjoamien työmahdollisuuksien houkuttelevuutta. Henkilöstöhallinnon näkökulmasta henkilöstön saatavuusongelmaa on parannettu esim. täyttölupamenettelyyn liittyvää byrokratiaa vähentämällä sekä ohjeistamalla esihenkilöitä rekrytoinnin mahdollisuuksissa.

3. Millä tavalla esihenkilötyössä on huomioitu työssä poissaolojen määrä ja millä tavalla työhyvinvointia on edistetty ja tehty ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä?

Sairauspoissaolojen määrään on haasteellista puuttua yleisellä tasolla. Sairauspoissaolojen määrä nousi vuoden 2022 aikana aikaisempaan verrattuna. Koronavuosien jälkeen esim. kausisairastelun määrän lisääntyminen on nähtävissä. Tällä on suora yhteys henkilöstöresursseihin ja sitä kautta rekrytointeihin ja palkkamäärärahojen riittävyyteen. Työterveysyhteisönä on vuoden 2023 alkupuolelta toiminut kilpailutuksen tuloksena Mehiläinen Oy, jonka kanssa on laadittu työterveyspalvelujen suunnitelma suunnitelmakaudelle. Suunnitelma on käsitelty ja hyväksytty yhteistoiminnassa. Suunnitelma sisältää yhteisesti sovitut prosessit aktiiviselle tuelle ja henkilöstö työkyvyn ylläpidolle, sisältäen ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Käytössä ovat tukitoimet yksittäisten työntekijöiden työkyvyn tukemiseksi kuten kolmikantaneuvottelut, erilaiset kuntoutustuet, kuntoutusjaksot ja työkokeilut. Edelleen vuoden 2022 osalta tukikelpoiset työterveyshuollon kustannukset olivat suuremmat korvausluokassa I, joka sisältää ennaltaehkäisevän toiminnan kustannukset.

Työterveyspalvelujen lisäksi työkykyä ylläpitävää toimintaa ovat käytössä olevat Smartum - kulttuuri- ja liikuntaetu sekä hierontaetu. Tässä työnantajan tuki on 80 euroa vuodessa/työntekijä. Smartum sisältää lisäksi myös pienen omavastuuosuuden, jolla työntekijä itse sitoutuu työkykynsä ylläpitoon. Lisäksi vuonna 2023 on otettu käyttöön mahdollisuus työsuhdepolkupyörään, jossa etu on yhteistoiminnassa sovitun mukaisesti osa työntekijän palkkaa. Syyskuussa 2023 työsuhdepolkupyörä on käytössä 39:llä työntekijällä.

Esihenkilöiden työssä poissaolojen määrä on tunnistettu kuormittavaksi tekijäksi. Tätä tuetaan henkilöstökoulutuksella, säännöllisillä esihenkilöseminaareilla sekä henkilöstöhallinnon tuella haastavissa henkilöstötilanteissa. Tämän lisäksi työyksiköt voivat halutessaan saada työnohjausta sekä yksilöinä että ryhmänä. Organisaatiomuutoksen tilanne tuonee muutosta myös poissaolojen määrään ja laatuun. Aikaisempina vuosina perusturvapalveluiden ja lomatoimen sairauspoissaolot korostuivat työn fyysisyyden vuoksi.

Muita huomioita:

Vaikuttamistoimielinten (vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuusto) toimintaedellytyksistä vastaa hyvinvointilautakunta. Varmistetaan että hyvinvointilautakunnan alainen toimintakertomus sisältää jatkossa myös vaikuttamistoimielimien raportointia.

4. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

4.1 Strategiset tavoitteet

Haapaveden kaupunginvaltuuston hyväksymä strategia on voimassa vuoteen 2025 saakka. Strategisten tavoitteiden toteutuminen on esitetty kaupungin tilinpäätösasiakirjan sivulla 49, luvussa 6.2.

Kaupungin strategia on vuodelle 2022 esitetty talousarviokirjassa ja hyväksytty kaupunginvaltuustossa 16.12.2019. Alla olevassa tiivistelmässä on esitetty joitakin keskeisiä strategisia linjauksia, joiden tuloksellisuutta voidaan seurata myös numeerisesti.

- Asukasmäärän laskua ei ole saatu pysäytettyä.
- Kaupunkikonsernin tilinpäätös on vuosittain ylijäämäinen. Kaupungin tilikauden ylijäämä oli 1,452 M€ ja konsernin 2,080 M€.
- Vuosikate riittää investointeihin; Kaupungin vuosikate riittää kattamaan investointimenot, jotka olivat tilikauden 2023 osalta rahoitusosuudet huomioituna 0,844 miljoonaa euroa.
- Talouden tasapainotuksella pyritään siihen, ettei velkaantuminen lisääny. Kaupungin suhteellinen velkaantumisaste oli 154,6 %, kun vuoden 2022 lopussa se oli 74,0 %. Vieraan pääoman suhde käyttötuloihin on kasvanut merkittävästi vertailuvuodesta.
- Haapavesi on ympäristöystävällinen kunta. Uudistuvasta energiasta tulee vahvuustekijä ja kaupunki on vahvasti mukana biotaloushankkeissa; NordFuel Oy:n puuraaka-aineesta liikennekäyttöön tarkoitettua etanolia tuottavan modernin biojalostamon rakentamista on myös edistetty vuoden 2023 aikana ja biojalostamo tulisi Haapavedellä sijaitsevan Kanteleen Voima Oy:n lauhdevoimalan yhteyteen. Hankilannevan ja Keson tuulivoimapuistot käytössä, ja Piipsannevan ja Puutiosaaren puistot kaavoitettu.
- Kaupunki tiedottaa kuntalaisia aktiivisesti ja positiivisesti korostaen avointa ja ennakoivaa viestintää. Tavoite on toteutunut.

4.2 Toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunnan arvioinnin painopistealueena vuoden 2023 arviointityössä ovat olleet toiminta- ja talousrakenteen muuttuminen vuodesta 2023 alkaen ja konserninäkökulman tarkastelu.

Tilinpäätöskirjan sivulla 5 on esitelty toimintarakenteen keskeisimmät muutokset.

Vuosi 2023 oli kuntataloudelle ja -palveluille suurten muutosten vuosi. Haapavedellä palveluiden määrä kaventui, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä palo- ja pelastustoimen järjestäminen siirtyivät Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) tehtäväksi. Lisäksi ateria- ja puhtauspalveluiden tehtävät siirtyivät Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja alueen kuntien yhdessä perustamaan in house -yhtiöön (PPE-Köökki Oy). Maatalousyrittäjien paikallisyksikkönä toimiminen Haapavedellä päättyi vuoden 2022 lopussa ja vastuu siirtyi Toholammille. Muutokset vähensivät Haapaveden kaupungin henkilöstömäärää noin puolella. Kuntapalveluiden keskiössä ovat jatkossa kasvatus-, opetus-, sivistys- ja kulttuuri-, elinvoima- sekä hyvinvointitehtävät.

Hyvinvointialueuudistus toteutui Haapaveden kohdalla kohtuullisesti. Palveluiden säilymisen näkökulmasta edunvalvontatyötä on tehtävä edelleenkin Pohteen suuntaan.

Tytäryhtiöiden tulevasta kehityksestä on kerrottu tilinpäätöskirjan sivulla 38.

Haapaveden Energia ja Vesi Oy:n vuoden 2023 liikevaihto oli 3,940 M€ ja tulos 0,147 M€. Vesiliiketoiminta on ollut tappiollista 0,129 M€, mutta lämpöliiketoiminnan tulos vastaavasti 0,276 M€ positiivinen. Lämmön ja veden myynnin määrässä ei ole juuri muutoksia edelliseen vuoteen. Vertailuvuoteen 2022 nähden (0,381 M€) tilikauden tulos oli noin 61 % vähemmän johtuen kulujen ja poistojen suuremmasta määrästä vuonna 2023. Yhtiön poistoihin sisältyy liikearvon suunnitelman mukainen poisto 0,55 M€, joka eliminoidaan konsernitasolla.

Haapaveden Teollisuuskiinteistöt Oy:n tilikauden tulos on tappiollinen 0,438 miljoonaa euroa. Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot olivat yhteensä 0,697 M€. Kuluvasta käyttöomaisuudesta on tehty suunnitelman mukainen tasapoisto määrältään 493 t€. Yhtiön tulosta ovat tilikaudella rasittaneet energiahintojen nousuun liittyvät kiinteistökustannusten kasvu, erityisesti lämpöenergian kustannusten nousu sekä käyttö- ja huoltokulut.

Haapaveden kaupunki

Arviointikertomus 2023

Koy Haapa-asuntojen tilikauden tulos on alijäämäinen 0,281 miljoonaa euroa. Liikevaihto oli vertailukauden mukainen yhteensä 1,523 miljoonaa euroa ja liiketoiminnan kulut 1,290 M€. Konsernilaskelmassa on palautettu edellisten tilikausien aikana tehtyjä liikapoistoja, mistä johtuen yhtiön tilikauden tulokseksi saatiin 0,676 miljoonaa euroa.

Haapaveden kaupunkikonsernin tuloksen osalta merkittävimmät osakkuusyhtiöt ovat Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä (JEDU), Jokilaaksojen musiikkiopisto ja Kiinteistö Oy Kuntotalo. Näiden osalta tilikauden voitosta/tappiosta tulevat kaupunkikonserninosuudet on nähtävillä liitetiedoissa

Konsernitaseen kertynyt alijäämä vuoden 2022 lopussa oli 0,43 M€. Organisaatiomuutoksesta johtuen oman pääoman muutoksiin kirjattiin sote- ja lomatoimen alijäämää 0,3 miljoonan euron verran tilikaudella 2023. Kun otetaan vuoden 2023 konsernitulos 2,080 M€ huomioon, taseen voittovarot kääntyvät positiiviseksi ja ovat yhteensä 1,281 miljoonaa euroa.

Konsernin tulevan kehityksen osalta on olennaista tytäryhtiöiden tuloksentelekyky sekä eteenkin se, kuinka kaupungin toiminnan tulos kehittyy menopaineiden, sote-kiinteistöjen vuokratuottojen, vero- ja valtionosuuskertymien kanssa. Myös tulevaisuuden investoinneissa tulee harkita tulorahoituksen riittävyttä sekä poistojen lisääntymistä tilikauden tulokseen nähden.

Konserniohjaus perustuu Haapaveden kaupunginvaltuuston päättämään konserniohjeeseen. Minkä mukaan konsernia johdetaan valtuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Kaupunginhallitus toimii osaltaan konsernin johdossa ja tarkastuslautakunta arvioi tavoitteiden toteutumista. Vuoden 2023 talousarviossa on asetettu tavoitteet konserniyhtiöille, joista on raportoitu strategisten tavoitteiden toteutumisen yhteydessä.

Kokonaisuudessaan konserniyhtiöiden tilanne vaatii entistä herkempää ajantasaista seuraamista ja reagoimista toimintaympäristön muutoksiin.

Ihmeen hyvä

Haapaveden kaupunki, PL 40, 86600 Haapavesi. Kaupungintalo, Tähtelänkuja 1, 86600 Haapavesi. Puhelin 044 7591 300, neuvonta@haapavesi.fi, www.haapavesi.fi

4.3 Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteena on ollut, että kaupungin talous säilyy hyvässä kunnossa ja vuosikate positiivisena.

Tulos- ja rahoituslaskelman tunnusluvut	2023	2022	2021	2020
Vuosikate	2,931 M€	802 769	-479 490	3 234 922
Vuosikate euroa/asukas	453,00	122,00	-72,00	485,00
Poistot	1,479 M€	1,456 M€	1,167 M€	1,41 M€
Vuosikate % poistoista	198,15	55,12	-41,07	237,80
Investointien tulorahoitus %	347,07	18,68	-7,23	41,82
Kassan riittävyys, pv	42	44	47	45

Vuosikate on parantunut edellisestä tilinpäätöksestä ja riittää kattamaan poistojen määrän. Poistoihin suhteutettuna vuosikate on myös parantunut edellisestä vuodesta. Talouden tasapainoon on kiinnitettävä edelleen huomioita, koska riskejä hyvän talouden säilymiseen on olemassa tulevina vuosina.

Tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään poistojen suuruinen. Vuosikate/poistot on parantunut edellisestä tilinpäätöksestä, eikä se riitä edelleenkaan poistojen kattamiseen. Investointien tulorahoitus kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Kokonaisuutena talous on parantunut tunnuslukujen valossa edellistä vuodesta.

Seuraavassa taulukossa on esitetty taseen keskeisimmät tunnusluvut.

Taseen tunnusluvut	2023	2022	2021	2020
Omavaraisuus %	28,6	25,50	27,63	33,10
Suht.velkaantuneisuus %	154,6	73,95	74,22	63,42
Kertynyt yli/alijäämä €/asukas	564,00	379,00	498,00	740,00
Lainat/asukas	6 588	6 448	5 964	4 684

Tavoitteena oli talouden tasapainotuksella päästä siihen, että velkaantuminen pysähtyy. Kaupungin suhteellinen velkaantumisaste vuonna 2023 oli 154,6 % suluissa edellisen vuoden vastaava luku (73,95 %) Suhde on heikentynyt 80,7 %-yksikköä.

Konsernilainakanta on 7.447 euroa/asukas (2022 TP 8.769 euroa/asukas)
Peruskunnan vieras pääoma oli 46,8 miljoona euroa (52,9 miljoona euroa)
Konsernissa vastaavat luvut olivat 55,7 miljoona euroa (74,0 miljoona euroa)

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen erityistä huomiota alhaiseen omavaraisuusasteeseen ja velkaantumisen lisääntymiseen. Alle 50 % omavaraisuusaste tarkoittaa kuntataloudessa olennaista velkarasitetta. Pidämme edelleen huolestuttavana pitkään jatkunutta korkeaa suhteellista velkaantuneisuutta.

Kaupungin tilinpäätöksessä 2023 vuodelta sivulla 70 alkaen on esitetty yhteenveto määrärahojen toteutumisesta sitovuustasolla. Tarkastuslautakunta suosittaa, että talousarviomäärärahojen riittävydestä päätetään talousarviovuoden aikana ja määrärahojen ylitykset päätettäisiin valtuustossa ennen tilinpäätöksen valmistumista.

4.4 Investoinnit

Talousarviossa oli investointeihin varattu nettona 951 tuhatta euroa ja niihin käytettiin 890 tuhatta euroa, nettototeutus oli 844 tuhatta euroa, kun investointien tulo-rahoitusosuudet huomioidaan. Vuoden 2023 suurimpia investointeja oli katurakentaminen (TA 300 tuhatta euroa).

Kokonaisuutena investointitarpeisiin on suhtauduttu tiukemmin ja investointimäärärahat ovat riittäneet, joka on ollut tietoinen valinta suurten investointivuosien jälkeen.

5. HENKILÖSTÖ

Haapaveden kaupungin kuluksi kirjatut palkat vuonna 2023 olivat 13,1 miljoonaa euroa (ed. vuonna 26,5 miljoonaa euroa). Henkilöstökustannukset yhteensä olivat vastaavasti 16,3 miljoonaa euroa (33,0 miljoonaa euroa). Henkilöstökulut ovat vähentyneet noin 16,8 miljoonaa euroa.

Henkilöstökulujen osuus kaikista toimintakuluista on 59,5 %. Kaupungin palveluksessa oli 328 henkilöä ja koko konsernissa 334 henkilöä. Henkilöstömäärän muutos oli 406 henkilöä edellisvuodesta. Koko konsernin henkilöstö määrä väheni samoin 406 henkilöllä. Työterveyspalvelujen tuottaja vaihtui vuoden 2023 aikana. 1.5.2023 ne on hankittu Mehiläinen Oy:ltä.

Henkilöstöä koskevat tavoitteet ovat muun muassa:

- Henkilöstön työterveyshuoltoon panostetaan edelleen, jotta sairaspöissaolojen kasvutrendi on laskeva jatkossakin.

Sairaspöissaolojen määrä oli 2023 vuonna 5217 päivää (15,6 päivää/työntekijä), kun vastaavat luvut olivat 2022 vuonna 13 541 päivää (18,3 päivää/työntekijä). Noin puolella henkilöstöstä ei ole ollut sairauslomaa lainkaan.

Hyvinvoivat työntekijät viestivät työyhteisöstä myönteisesti myös ulospäin. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää mitkä seikat heikentävät työssä jaksamista, viihtyvyyttä ja sitä kautta työntekijöiden pysyvyyttä.

6. KUNTAKONSERNIN TOTEUMA

Kuntakonsernin toteumaa on havainnollistettu seuraavilla tunnusluvuilla:

Konsernin tunnusluvut	TP 2023	TP 2022	TP 2021
Konsernin toimintatuotot/ toimintamenot %	35,81 %	41,99 %	41,75 %
Konsernin vuosikate euroa/asukas	676	394	
Konsernin vuosikate % poistoista	185,29 %	70,03 %	61,65 %
Konsernin omavaraisuusaste %	24,02 %	18,44	20,77
Kons. suhteellinen velkaantuneisuus %	141,54 %	80,33	78,60
Konsernin korolliset lainat/asukas	7 449	8 769	7 962
Kertynyt yli-/alijäämä/asukas	198	-65	133

Toimintatuotot/toimintakulut

Toimintakate/toimintakuluilla kuvataan oman toiminnan rahoituksen riittävyyttä. Tunnusluku kertoo maksurahoituksen osuuden toimintamenoista.

Vuosikate/poistoista %

Tunnusluku kuvaa vuosikatteen riittävyyttä poistoihin.

Vuosikate euroa/asukas %

Tunnusluku kertoo tilikauden tuloksen kehittymisestä suhteessa asukaslukuun.

Vuoden 2023 tilikauden tuloksen ja oman pääoman muutosten johdosta taseen kertynyt alijäämä muuttui ylijäämäiseksi ja oli 31.12.2023 yhteensä 1,281 miljoonaa euroa.

Konsernin tase pieneni vertailuvuoden 92,126 miljoonasta eurosta 74,349 miljoonaan euroon, missä näkyy sote-muutoksen myötä pienentyneet vieraan pääoman vastuut. Konsernin lainakanta on 48,22 M€, kun vertailuvuonna se oli 57,92 miljoonaa euroa.

Suhteellinen velkaantuneisuus on noussut vertailuvuoden 80,33 prosentista 141,54 prosenttiin, kun konsernin toimintatuotot ja muut tulo-rahoituserät ovat vuonna 2023 huomattavasti pienemmät suhteessa vieraaseen pääomaan kuin vertailuvuonna. Oma pääoma on parantunut ylijäämäisen tuloksen johdosta. Omavaraisuusaste on näin ollen noussut 18,44 prosentista 24,02 prosenttiin lainakannan pienentymisen ja oman pääoman vahvistumisen myötä.

7. TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Jos kaupungin taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä.

Haapaveden kaupungin tilinpäätöksessä on vuodelta 2023 ylijäämä on 1,452 miljoonaa euroa ja kertynyttä ylijäämää 3,7 miljoonaa euroa. Konsernin osalta vastaavat luvut ovat tilikaudelta 2023 ylijäämää 2,08 miljoonaa euroa ja kertynyttä ylijäämää 1,28 miljoonaa euroa.

Haapaveden kaupungilla ei ole tällä hetkellä alijäämän kattamisvelvoitetta.

8. YHTEENVETO

Tarkastuslautakunta on arviointikertomuksessa merkinnyt **lihavoituna** ne kohdat, joihin erityisesti tulee ottaa kantaa ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Tarkastuslautakunta edellyttää, että kaupunginhallitus antaa selvityksen arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle lokakuun alkuun mennessä, **mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tarkastuslautakunnan esittämistä toimenpiteistä.**

Kaupungin tilikauden 2023 ylijäämä on noin 1 452 tuhatta euroa, minkä kaupunginhallitus esittää siirrettäväksi omaan pääomaan. Konsernin tilikauden 2023 ylijäämä on 2,08 milj. euroa ja konsernitaseessa on ylijäämää tilikauden 2023 tuloksen siirron jälkeen 1,28 milj. euroa. **Talouden tasapainoisen tuloksen kertymiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota myös tulevina vuosina joko tuloja lisäävästi tai menoja vähentämällä tai näiden molempien yhteisvaikutusta, jotta kaupungin toimintojen menot saadaan pidettyä hallinnassa.**

Kaupungin strategisten tavoitteiden mukaan talous tulee pitää sellaisessa kunnossa, että kaupungin itsemääräämisoikeus säilytetään.

Millä tavalla esihenkilötyössä on huomioitu työstä poissaolojen määrä ja millä tavalla työhyvinvointia on edistetty ja tehty ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä?

Haapaveden kaupunki
Arviointikertomus 2023

Tarkastuslautakunta toteaa, että Haapaveden kaupunki ei ole pystynyt negatiivista väestönkehitystä pysäyttämään. Kaupungin asukasluku on laskenut vuoden 2023 aikana 6 605 asukkaasta 6 475 asukkaaseen. Huomionarvoista on, että vuodesta 1994 lähtien Haapaveden asukasluku on vähentynyt 1 889 asukkaalla. Väestönkehitys on ollut yleisen kehityksen mukainen.

Ihmeen hyvä

Haapaveden kaupunki, PL 40, 86600 Haapavesi. Kaupungintalo, Tähtelänkuja 1, 86600 Haapavesi. Puhelin 044 7591 300, neuvonta@haapavesi.fi, www.haapavesi.fi

Tilinpäätöskirjassa todetaan: ”Haapaveden asukasluku on laskenut tasaisesti aina vuodesta 1990 lähtien. Väkiluku vuoden 2023 lopussa oli 6 475. Tilastokeskuksen arvion (30.9.2021) mukaan vuoden 2025 mennessä asukasluku olisi laskenut noin 450 henkilöllä viidessä vuodessa ja olisi 6 214, ja vuoteen 2030 mennessä jo noin 800 henkilöllä eli asukasluku olisi arvion mukaan enää 5 851. Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa trendin mukaisesti koko ajan eikä syntyvyys lisäännä samassa suhteessa. Väestön kehitysnäkymät vaikuttavat oleellisesti kunnan peruspalveluiden kysyntään ja palvelurakenteeseen tulevaisuudessa.”

Edellisvuosien tapaan tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota asunto- ja tonttitarjontaan. Tällä hetkellä kaupungin vuokra- ja omistusasuntotarjonta ei vastaa kysyntää, jonka seurauksena muuttohalukkuus on laskenut.

Elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi, kaupungin tulee edelleen edistää pieniä- ja keskisuuria yrityksiä paikkakunnalle sekä tukea olemassa olevien yritysten kasvua ja mahdollisia sukupolvenvaihdoksia. Tämä mahdollistaisi asukasmäärän kasvua, jonka seurauksena kaupungin talous paranisi verotulojen kasvun myötä.

Muita huomioita

Vaikuttamistoimielinten vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuuston toiminnasta ei ollut toimintakertomuksessa mainintaa. **Seuraavaa toimintakertomusta laadittaessa kannattaa harkita, voisiko näidenkin toiminnasta saada raportointia, jotta tarkastuslautakunta voisi arvioida näidenkin toimintaa.**

Sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuksien täyttämistä on raportoitu arviointikertomuksen sivulla 6. Ilmoitukset on pääosin tehty asianmukaisesti ja määräajassa.

Sidonnaisuusilmoituksen tekeminen on säädetty velvollisuudeksi erikseen määrätyille luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Lautakunta lausuu, että kunkin luottamushenkilön ja viranhaltijan tulee tehdä ilmoitus oma-aloitteisesti ja määräajassa. Jotta ilmoitukset tulevat kaikkien ilmoitusvelvollisten tehdyksi, tarkastuslautakunta suosittaa, että kunkin valtuustoryhmän tulee koordinoida jäseniään sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi.

Haapavedellä tehdään kaupungin kokoon nähden runsaasti valtuustoaloitteita. Vuonna 2023 näitä oli yhteensä 16 kappaletta. Kaupunginhallituksen on syytä käsitellä, mitä kehittämistarpeita aloiteprosessissa on tulevaisuudessa. Voisiko aloitteisiin saada jo nopeammin vastauksen. Monet aloitteet ovat kuitenkin tekohetkellään hyvinkin ajankohtaisia.

Haapaveden kaupunki
Arviointikertomus 2023

Tytäryhteisöjen tulokset ovat olleet lähellä nollatulosta tai alijäämäisiä. Osalla tytäryhtiöistä tappiota kertyy vuodesta toiseen. Tarkastuslautakunta arvioi, että kaupunginhallituksen tulee edelleen konserniohjauksella pyrkiä vaikuttamaan tappiokierteen katkaisemiseksi.

ALLEKIRJOITUKSET

Haapavedellä 13. päivänä toukokuuta 2024

Janne Mäkinen
puheenjohtaja

Tellervo Sirviö
jäsen

Jarmo Viinala
jäsen

Mervi Niemelä
varajäsen

Antti Pekkala
varajäsen

Ihmeen hyvä

Haapaveden kaupunki, PL 40, 86600 Haapavesi. Kaupungintalo, Tähtelänkuja 1, 86600 Haapavesi. Puhelin 044 7591 300, neuvonta@haapavesi.fi, www.haapavesi.fi